

ΜΕΓΑΛΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

ΑΝΑΣΚΑΦΕΣ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΔΗΜΑΓΩΓΟΙ

Μία άγνωστος επιστολή του μεγάλου Έλληνα ιστορικού Κ. Παπαρηγοπούλου

«Η «Μεγάλη Έλληνική Εγκυκλοπαίδεια» λογίζεται εύτυχης σήμερα, διότι δύναται γὰ προσφέρει εἰς τοὺς ἀναγνώστας της, μίαν ἄγνωστον καὶ ἀνέκδοτον ἐπιστολὴν τοῦ μακαρίτου ἱστορικοῦ καὶ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου, Κωνστ. Παπαρηγοπούλου. Ἐργάφη εἰς τὸ 1882 καὶ ἀπεστάλη εἰς διανοούμενον φίλον του ἐξ Ἀθηνῶν, ἀπόγονος τοῦ ὁποίου τὴν προσέφερον εἰς τὸ περιδικὸν μας, χάριν τῶν ἀναγνωστῶν του.

Φίλε κύριε,

Ἐκπληρῶν τὴν ὑμετέραν ἐπιθυμίαν, γράφω σήμερον πρὸς ὑμᾶς τὴν ἐπιστολὴν ταύτην.

Κατὰ τὴν παρελθούσαν ἐκατονταετηρίδα ἡμᾶς εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὁ δούξ τοῦ Νιουκάστλ. Ὁ δούξ οὗτος δὲν εἶχε τὴν ἀπαράμιλλον εὐγλωττίαν τοῦ Φόξ, τοῦ Burke καὶ τοῦ Sheridan. Δὲν εἶχε τὴν κυβερνητικὴν παιδείαν τοῦ Γεωργίου Grenville. Δὲν εἶχε τὴν προαίρεσιν καὶ τὴν γλυκύτητα τοῦ Ροβέρτου Walpole. Καὶ ὅμως ἐκυβέρνησε τὴν Ἀγγλίαν ἐπὶ τεσσαράκοντα καὶ πέντε ἔτη.

Ἡ ἀμάθειά του πρὸ πάντων, ἦτο ἀπερίγραπτος. Καὶ ἰδοὺ ἐν παραδείγματι:

Ἐγίνε λόγος μίαν φορὰν εἰς τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον περὶ Ἀναπόλεως καὶ περὶ Cap Breton. Ὁ δούξ ἀφοῦ παρέστη εἰς τὴν συζήτησιν τῶν συναδέλφων του ἄφωνος, ἐτελείωσεν αὐτὴν διὰ τῶν ἑξῆς ἐπιφωνηματικῶν καὶ λέξεων:

—ὦ... ναί... ναί... βέβαια... ἀνάγκη νὰ ὑπερασπισθῶμεν τὴν Ἀνάπολιν... ἀνάγκη νὰ στείλωμεν στρατεύματα εἰς τὴν Ἀνάπολιν... παρακαλῶ, ποῦ κεῖται ἡ Ἀνάπολις;... ἢ δὲ Ἀκρα Breton, εἶνε νῆσος; Παράξενον!... Δεῖξάτε μου τὴν, παρακαλῶ, ποῦ εἶνε εἰς τὸν χάρτην;... Πράγματι νῆσος εἶνε... ὦ, ἀγαπητοί μου, κύριοι, πάντοτε μοῦ φέροντε περιέργους εἰδήσεις. Πρέπει νὰ ὑπάγω νὰ διηγηθῶ εἰς τὸν Βασιλέα, ὅτι ἡ Cap Braton εἶνε νῆσος!..

Ποῖον λοιπὸν ἦτο τὸ προτέρημα τοῦ ἀνδρὸς τοῦ κυβερνήσαντος, ἐπὶ ἡμισυ περίπου αἰῶνα, τὸ γενναῖον καὶ φιλότιμον ἐκείνο ἔθνος, καθ' οὗς χρόνους, τοῦτο ἔκαμνεν μερικὰ ἀπὸ τὰ λαμπρότερα, κατορθώματά του; Διὰ νὰ κατανόησωμεν τοῦτο ἀνάγκη ν' ἀναντισθῶμεν, ὅτι ἔρχονται εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Ἑθνῶν καιροί, κατὰ τοὺς ὁποίους ἡ ἐσωτερικὴ τῶν διοικήσεων φθείρεται καὶ σήπεται. Τοιοῦτόν τι συνέβαινε καὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Καὶ εἰς τοιοῦτον σημεῖον μάλιστα, ὥστε νὰ συμπράξῃ ὁ Νιουκάστλ, μετὰ τοῦ πρεσβυτέρου Πίττ, καὶ ὁ μὲν πρῶτος ν' ἀναλάβῃ τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ἐσωτερικῶν πραγμάτων ὁ δὲ δευτέρος τὴν διεξαγωγὴν τοῦ πολέμου καὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων.

Ὁ δὲ Μακώλαιν, γράφων τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀγγλίας, ἐχαράκτηρισε τὴν σύμπραξιν αὐτὴν ὡς ἑξῆς:

«Ἐν τῷ προκειμένῳ συνδυασμῷ, πᾶσαι αἱ μισματώδεις ἀκαθαρσίαι τῶν ὑπονομένων τῆς Κυβερ-

νήσεως ἐξέβαλλον διὰ μιᾶς διώρυγος, πᾶν δὲ τὸ ἀγλαὸν καὶ ἀρρυθρὸν ἔρρεε διανυγὲς διὰ τῆς ἐτέρας».

Τὸ προτέρημα λοιπὸν τοῦ Νιουκάστλ, ἦτο ὅτι διέτριβεν, ἀνευ ἀηδίας ἐντὸς τῶν τελεμάτων ἐκείνων, ἀγωνιζόμενος ὅχι βεβαίως διὰ νὰ καταστήσῃ χρησίμους, ὅπως ἡ νεωτέρα χημεία, τὰς δυσώδεις ἐκεῖνας ὕλας...

Κάθε πρωΐαν συνέρρεον εἰς τὸ μέγα αὐτοῦ μέγαρον πολυάρθμοι ἐπαῖται θέσεων καὶ χρημάτων. Ἐκεῖ ἱερεῖς ζητοῦντες προαγωγὴν εἰς ἐπισκόπους. Ἐκεῖ βουλευταὶ ὧν ἡ ἀφωνος ψηφοφορία ἦτο ἡ κυριώτερα δύναμις τῆς Κυβερνήσεως, ἐκεῖ ἰσχυροὶ ζητοῦντες θέσεις διὰ τοὺς υἱοὺς τῶν καὶ τοὺς υἱοὺς τῶν φίλων τῶν, ἐκεῖ μεσῆται ψήφων, ζητοῦντες τὰ ἔξοδα τῆς τελευταίας ἐκλογῆς, πεντακοσίας λίρας.

Ὁ δούξ ἤκουεν ὅλους εὐμενῶς, ἔσφιγγεν ὅλων τὰς χεῖρας, ἐθώπευεν ὅλους εἰς τὴν ῥάχιν, καὶ ἀπαντοῦσε σ' ὅλους μὲ μιὰ ταπεινότητα ἀγέρωχον.

—Κύριοι, τοὺς ἔλεγε, πολλὴν τιμὴν μοῦ κάμνετε, νομίζοντες ὅτι δύναμαι νὰ σᾶς φανῶ χρήσιμος, ἀλλὰ αἱ ὑποθέσεις αὐταί, ὑπερβαίνουν τὴν ἱκανότητά μου. Δὲν ἀρνοῦμαι ὅτι ἡ Α. Μ., ἐν τῇ ἐπικείᾳ αὐτῇ, δίδει ὅλα ἀκροάσεως εἰς τὴν ἐμὴν εὐτελεῖ συμβολὴν περὶ πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ εἰρηνικῶν συμβάσεων. Περί τοῦ ποῖος π. χ. θὰ στρατηγήσῃ εἰς Ἀμερικὴν ἢ θὰ σταλῇ πρέσβυς εἰς τὸ Βερολίνον. Οἱ συνάδελφοί μου ὑπουργοί, συγκατανεύουν, ἐνίοτε, νὰ ζητήσουν τὴν γνώμην μου, ἀλλὰ οὐδεμίαν ἰσχὺν ἔχω ἐπὶ τοῦ ὑπουρ-

γοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, καὶ δὲν τολμῶ νὰ ζητήσω, παρ' αὐτοῦ οὐδὲ ἀπλοῦ δασοφύλακος διορισμόν.

Ὁ Πίττ τὸν περιεφρόνει ἀλλὰ τὸν ἠνεῖχετο, διότι διὰ νὰ διατηρήσῃ τὴν ἀρχήν, καὶ φέρῃ τὸ ἔργον του εἰς πέρας, εἶχε τὴν ἀνάγκην του.

Πρὶν συνδυασθῇ ὁ Νιουκάστλ, μὲ τὸν Πίττ, εἶχε καλέσει συμπράκτορα τὸν Φόξ, ὅχι τὸν μέγα ρήτορα ἀλλὰ τὸν πατέρα του, δόσας εἰς αὐτὸν τὴν διαχείρισιν τῶν «μυστικῶν ἐξόδων», δηλαδὴ τὴν ἄγραν τῶν βουλευτῶν.

—Ἀξιῶ, τοῦ εἶπε, νὰ μὴν εἰπῇτε εἰς κανένα, ποῦ διατίθενται τὰ μυστικά κονδύλια.

—Κι' ἂν ἡ Βουλὴ, θελήσῃ νὰ κάμῃ ἔλεγχον;

—Θὰ τοὺς παραπέμπεται σ' ἐμένα.

—Αἱ ἐκλογαὶ πτησιάζουν. Ποίους θὰ ὀρίσωμεν κυβερνητικοὺς ὑποψηφίους;

—Μὴν φροντίζετε περὶ αὐτοῦ. Ὅλα εἶνε τελειωμένα.

Ὁ Φόξ, ἔχασε τὴν ὑπομονὴν του καὶ τοῦ ἀπήντησεν ὅτι ὑπὸ τοιοῦτους ὁρους εἶνε ἀδύνατον νὰ δεχθῇ τὸ δοθὲν εἰς αὐτὸν ὑπουργεῖον.

Ὁ δούξ ἀνέθηκεν τὸ ὑπουργεῖον αὐτὸ εἰς πειθηνιώτερον καὶ ἀκατανόμαστον ἄνθρωπον τὸν Sir Thomas Rspios Ropioson...

Διὰ τὴν δωροδοκίαν αὐτὴν τῶν βουλευτῶν, εἶπεν ὁ ἐντιμότατος καὶ εὐκλεέστατος τῶν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους βασιλέων, ὁ Γουλιέλμος δταν στενὸς καὶ ἀπέρειτος αὐτοῦ φίλος ὁ Silheat Burunst, τὸν ἤλεγξεν ποτὲ ἐνεκα τούτου:

—Οὐδεὶς, ἀπεκρίθη ὁ Γουλιέλμος, ἀποτροπιά.

ζεταὶ πλείοτερον ἐμοῦτῃν δωροδοκίαν. Ἀλλ' ἔχω νὰ κάμω μὲ ἀνθρώπους, πρὸς οὓς δὲν δύναμαι νὰ ἐπικοινωνήσω, εἰμὶ διὰ τῆς ρυπαρᾶς αὐτῆς ὁδοῦ. Ἐ λοιπὸν πρέπει νὰ διέλθω δι' αὐτῆς, ἢ ν' ἀφίσω τὸν τόπον νὰ χαθῇ.

Ἀλλὰ αὐτὰ, θὰ εἰπωσιν οἱ ἀναγνώσται μου, συμβαίνουν καὶ εἰς ἄλλα συνταγματικὰ κράτη.

Ἀλλὰ πῶς, ἐν ἡ Ἀγγλικῇ Βουλῇ, ὑπῆρχεν πολλὰς ἐκατονταετηρίδας πρὸ τοῦ Καρόλου τοῦ Α' καὶ τόσον χρόνον ἔπειτα, πῶς μόνον κατὰ τὸ διάστημα ἐκεῖνο συνέβαινον αὐτὰ;

(Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ὁ μακαρίτης Παπαρηγόπουλος, ἀποδεικνύει ὅτι ὁ βασιλεὺς Βασίλειος δύνατο εἰς τὴν Ἀγγλίαν, διηύθυνον αὐτοὶ καὶ Βουλὴν καὶ λαόν, μετὰ τὴν καταρτίσιν ὅμως, Καρόλου τοῦ Α', καὶ τὴν ἐξορίαν Ἰακώβου τοῦ Β' ἀδελφοῦ καὶ διαδόγου του, τὰ προνόμια τοῦ στέμματος περιορίσθησαν, καὶ τὴν πραγματικὴν διοίκησιν τοῦ Κράτους, ἀνέλαβον διάφοροι ἰσχυροὶ δημαγωγοί, οἱ ὁποῖοι ἐμεταλλευόμενοι τὴν εὐπιστίαν τοῦ λαοῦ, προσεπάθουν νὰ τὸν ἐξεγeloῦν μὲ λόγους ἢ πράξεις δημοκρατικὰς, νὰ προσπαθοῦν νὰ τὸν σφύρουν μὲ τὸ μέρος τῶν καὶ εἰσι ἡσυχοὶ νὰ κάνουν αὐτοὶ καὶ ἡ σπείρα τῶν τῆς δουλειᾶς τῶν, μὴ φοβούμενοι οὔτε τὴν θέλησιν τοῦ βασιλέως, οὔτε τὸν λαὸν ἐρωτῶντες ποτὲ, μὴ σεβόμενοι οὐδὲ αὐτὴν τὴν θέλησιν τοῦ ἔθνους. Οὐδέποτε ἐλογόδοθη.

Τὸ Κορίτσι τοῦ Βόλγα, Τὸ βραβευθὲν ἔργον τοῦ ζωγράφου Σορίν.

"ΚΑΤ' ΑΝΤΑΝΑΚΛΑΣΙΝ ΤΗΣ ΕΥΛΑΒΟΥΣ ΨΥΧΗΣ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΝ....."

Η ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΔΙΑ ΤΩΝ ΑΙΩΝΩΝ

Ἀπὸ μίαν ἐνδιαφέρουσαν μελέτην τοῦ von LUDWIG SCHMULLING

Ἡ φυσιογνωμία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ ἀντανάκλασις τῆς ψυχῆς τῶν χριστιανῶν. Κατὰ τοὺς πρώτους μεταχριστιανικοὺς χρόνους ἡ φυσιογνωμία τοῦ Χριστοῦ, ὅπως διετεθεῖτο εἰς τὴν θρησκευτικὴν παράδοσιν, εἶχε κατὰ τὸ ὄνειρώδες καὶ τὸ ἀπροσδιόριστον. Ἐκτὸς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου εἰς τὸν ὁποῖον εἶχεν ἐμφανισθῇ τὸ ὄραμα

Εἰκὼν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀπὸ μωσαϊκὸν εὐρισκόμενον εἰς τὸ παρεκκλήσιον τῆς Ἀγίας Ἐλένης τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Στανροῦ Ἱερουσαλήμ.

τοῦ Κυρίου, οὐδεὶς ἄλλος ἐκ τῶν ἐπὶ τῆς ἀνθρώπων εἶχεν ἀντικρύνει τὸ πρόσωπον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τὴν ἀνάληψίν του. Ἐπομένως καὶ αἱ πρώται μεταχριστιανικαὶ ἀναπαραστάσεις τὰς ὁποίας ἀνευρίσκωμεν εἰς τὰς Κατακόμβας ἔχουν

χαρακτηριστικὰ ἀπροσδιόριστα καὶ περιβάλλοντα στερεοτύπως ὑπὸ τοῦ φωταυγοῦς ἀκτινωτοῦ, τὸ ὁποῖον ἐπεκράτησεν ἔκτοτε. Εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Τέχνης παρατηροῦμεν ὅτι ἐκάστη ἐποχὴ παρουσιάζει τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ Κυρίου κατὰ διάφορον τρόπον, ἀποδίδει εἰς τὰ χαρακτηριστικὰ του διάφορον ἔκφρασιν, εἰς τὸν ὅσον ὥστε δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν ὅτι διὰ κάθε γενεάν ἀνθρώπων ἡ φυσιογνωμία τοῦ Χριστοῦ ἀποτελεῖ τὴν ἔκφρασιν τοῦ θρησκευτικοῦ της αἰσθηματος. Τὸ ἀρχαιότερον ὁμοίωμα τῆς ἀνθρωπίνης μορφῆς τοῦ Κυρίου εἶναι τὸ ὑπάρχον εἰς τὴν λεγομένην Κατακόμβην Πέτρου καὶ Μαρκελλίνου καὶ φαίνεται ὡς ἔργον τῆς Δ' μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος.

Ἡ εἰκὼν αὕτη ἀποτελεῖ τρόπον τινά τὸν πυρῆνα ἐκ τοῦ ὁποῖου προσέκυψαν ὅλαι αἱ ἄλλαι μεταγενέστεραι εἰκόνες. Ὅλοι οἱ κατόπιν ἐμφανισθέντες καλλιτέχνη εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου περιορίζονται νὰ ἀναπαραστήσῃ τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς εἰκόνος, ἐκτὸς σπανίων ἐξαιρέσεων. Πολὺ βραδύτερον, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς καλλιτεχνικῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἰταλίας, ὠρισμένοι μεγάλοι καλλιτέχνη, ἔδωσαν διάφορον τύπον εἰς τὴν εἰκόνα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Σημειωτέον ὅτι ὁ Χριστὸς

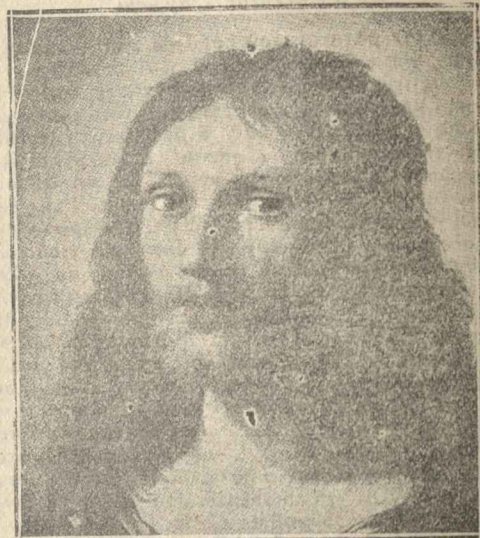
Ὁ Ἰησοῦς ἐπὶ πόλου ὄνου.— Συμμενον ἀγαλματίον τοῦ Γερμανοῦ καλλιτέχνη Χάινς Μούλτοερ, ἀποθανόντος ἐν ἔτει 1467. Τὸ ἀγαλματίον εὐρίσκεται ἐν εἰς τὸ ἐν Γερμανίᾳ Μοναστήριον τοῦ Μπειενχάουζεν.

τῆς κατακόμβης Πέτρου καὶ Μαρκελλίνου παρίσταται φέρων γενειάδα καὶ μύστακα καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον διετεθεῖτο ἡ θρησκευτικὴ παράδοσις τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ Χριστοῦ μέχρι σήμερον. Ὑπάρχει ὁμως μνεῖα περὶ ἄλλων παλαιότερων ἰσως ἀναπαραστάσεων τῆς φυσιογνωμίας του εἰς τὴν ὁποίαν ὁ Κύριος παρίσταται ἄνευ μύστακος καὶ πώγωνος. Ἐν Ρώμῃ διασώζεται ἀγαλματίον τοῦ 3ου ἢ 4ου μεταχριστιανικοῦ αἰῶνος παρίστανον τὸν Ἰησοῦν ὑπὸ μορφὴν ἀρχαίου ἐφήβου φέροντος εἰς τὰ νῶτα ἓνα ἄμνόν.

Ὁ Ἰησοῦς τοῦ Νταβίντσι.— Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸν μέγαν πίνακα τοῦ Μυστικοῦ Δελίνου.

Ὅταν οἱ γερμανικοὶ λαοὶ ἤρχισαν μετὰ τὸν προσηλυτισμὸν τὸν νὰ παρίστανον τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν προσέδωκαν εἰς τὴν φυσιογνωμίαν του τὰ χαρακτηριστικὰ τὰ ὁποῖα ἔφερε κατὰ τὴν παράδοσιν ὁ θεὸς τοῦ φωτὸς Μπαλντούρ. Τὸ μᾶλλον ἐνδιαφέρον ἐκ τῶν σωζομένων ἔργων αὐτῆς τῆς περιόδου εἶναι μία ἱρλανδοσκοτικῆς προελεύσεως

Ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ἀννίβα Καράτσι.— Ἔργον τῶν ἀρχῶν τοῦ 17ου αἰῶνος, εὐρισκόμενον ἐν εἰς τὴν περιφέρειαν καλλιτεχνικῆν πινακοθήκην τῆς Δρέσδης.

εἰκὼν τοῦ 8ου μεταχριστιανικοῦ αἰῶνος εὐρισκόμενη εἰς ἐν εὐαγγέλιον. Ὁ Χριστὸς τοῦ ναοῦ τοῦ Ράιχεμπαχ, ἐποχῆς μεταγενεστέραι, φιλοτεχνηθεὶς πιθανῶς κατὰ τὸ ἔτος 1200 μ. Χ. παρίσταται ὡς ὁ ἰδεώδης τύπος γερμανοῦ αὐτοκράτορος.

Αἱ εἰκόνες τῆς βυζαντινῆς περιόδου παρουσιάζουν γενικῶς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον, ἔχοντα τὸ ἴδιον ὄψος, πλήρες ἐκτάσεως καὶ μετριοπαθείας, πάντοτε ἐνατενίζοντα τοὺς ὑπεργηγίλους κόσμους. Αἱ φυσιογνωμίαι τὰς ὁποίας ἐξωγράφισαν βραδύτερον οἱ καλλιτέχνη τῆς ἰταλικῆς ἀναγεννήσεως, ἐκτὸς τοῦ ἐκστατικοῦ βλέμματος τὸ ὁποῖον διετεθεῖτο, παρουσιάζουν πάντοτε ἄνδρα ἐκπάλου καλλονῆς, ἀλλὰ καὶ ἀφθάστου γλυκύτητος χαρακτηριστικῶν.

Κατὰ τὴν μέχρι σήμερον διασωζομένην θρησκευτικὴν παράδοσιν ἡ φυσιογνωμία τοῦ Ἰησοῦ διατηρεῖ ἀναλλοιώτως τὰ αὐτὰ χαρακτηριστικὰ.

Σπάνια εἶναι τὰ παραδείγματα τῶν γεωτῶν ζωγράφων οἱ ὁποῖοι προσεπάθησαν ν' ἀπομακρύνθοῦν ἐντελῶς τῆς παραδόσεως καὶ νὰ δημιουργήσουν ἴδιον ἐντελῶς τύπον. Μεταξὺ αὐτῶν μᾶλλον ἐνδιαφέρον εἶναι τὸ ἔργον τοῦ Γερμανοῦ ζωγράφου Φάρενχοργ εἰς τὸ ὁποῖον παρίσταται ὁ Ἰησοῦς διδάσκων, ἀλλ' ἄνευ γενειῶν καὶ μύστακος.

Ἀλλὰ ταῦτα εἶναι ἀπλᾶ ἐξαιρέσεις. Εἶναι δὲ προφανές ὅτι ἡ θρησκευτικὴ παράδοσις θὰ συνεχισθῇ καὶ εἰς τὸ μέλλον ἀναλλοιώτως, ἀκριβῶς ὅπως προήλθεν ἀπὸ τὴν κατακόμβην τοῦ Πέτρου καὶ Μαρκελλίνου.